

XIX ғасырдың соңы мен XX ғасырдың басындағы қазақ ұлт-азаттық қозғалысының көсемдері қазақ әдебиетінің ролін бұрын-соңды болмаған сапаға, биіктікке көтерді; сол тұстағы әдеби процесстер мен ұлт-азаттық күрес біте қайнасып дамыды; әдебиет ол күрестің негізгі қаруына айналды; ұлт әдебиеті ретінде қалыптасып буыны кетпесті бастаған қазақ әдебиетін олар шын мәнісінде халыққа қызмет етуге жұмсады. Ұлт-азаттық қозғалыста әдебиеттің мұншалықты маңызды роль ойнауы түсінікті де. Өйткені, қозғалыс басында А.Байтұрсынұлы, М.Жұмабайұлы, М.Дулатұлы, Ш.Құдайбердіұлы, Ғ.Қарашұлы, Ж.Аймауытұлы сынды нағыз демократ, гуманист-ақын-жазушылар тұрды. Ұлт көсемдерінің қарулы күрес тактикасынан мүлдем бастартуының басты себебі де осында: гуманист ақын – жазушылардың зор ықпалы болып табылады. Ал осы зиялылардың, ақын-жазушылардың қатарын біріктіріп халыққа қызмет етуге жөн сілтеген — қазақтың ұлт-азаттық қозғалысының теоретигі әрі оның саяси көсемі Нұрмұхамбетұлы Бөкейхан Әлихан оларды жанпай оқыту-ағарту ұлттық басылымдар, ғылыми ізденісте, қазақтың ұлттық мәдениетін, әдебиетін қалыптастыру ісіне бір кісідей жұмылдырған. Соның нәтижесінде барлық саяси күштердің басын құраған тұңғыш саяси Алаш партиясын ұйымдастыру, 1917 жылғы алты алаштың қатарын біріктірген Алашорда автономиясын жариялау – міне, бұл Шоқан, Ыбырай, Абай аңсап, армандан тапсырып кеткен аманатын Әлихан бастаған ұлт зиялыларының қиян – кескі күресімен іс жүзінде жүзеге асырылды болатын.

Ә.Н.Бөкейхан – ақын да, жазушы да емес, негізінен қоғам қайраткері, ол поэзиялық, не прозалық шығарма жазып қалдырмаған. Өйтсе де, қазақ әдебиетінің XX ғасырдың 20-30 жылдарға дейінгі тарихын Әлихансыз көзге елестету қиын. Өйткені, «Қазақтың ұлт болып өркендетті ел қатарлы өмір сүруі үшін, ең алдымен, халықтың сана-сезімін оятағын жағдай тудыру керек, қазақтың ұлттық тілін, әдебиетін қалыптастыруда табысқа жеткен халық қана азат өмір сүре алады», – деп білген Әлихан ұлттық әдебиетімізді өркендетуде жан-тәнімен еңбек етеді. Халықтың мәдениетін көтеруде, ой-санасын оятуда, халықты нағандық құрсауынан шығарулағы әдебиеттің баға жетпес орнын түсінген.

Бұл саладағы атқарған еңбегі үлкен үш бағытта өрбіген:

1. Халық ауыл әдебиеті туындыларын жинау мен оларды ғылыми тұрғыдан зерттеп талдау.
2. Әдеби сын мақалалары.
3. Көркем аударма.

Сонымен бірге, ол қазақ әдебиетіндегі Абайтану ілімінің негізін салған ғалым.

Аударма – халықты рухани жағынан дамытудың күшті құралы; беккі адамзат мәдениетінің қазыналы қақпасын ашатын кілт, ғылым мен білімнің қайнар бұлағы.

Аударма қазақ әдебиетінде XIX ғасырдың екінші жартысынан басталады, бұл орыс әдебиетінің шығармаларын аудару мезгілі еді. Қазақ даласына орыс әдебиеті арқылы Еуропа мәдениетіне жол ашылды.

Н.Сағындықова (Основы художественного перевода): «... в 20-30-е годы 70-80% продукции казахстанских издательств составляла переводная литература, тогда в период «бурного роста социализма» «казалось это верхом совершенства ...», – деп атап өткенідей, 20-30 жылдары аудармаға Ыбырай мен Абай салған сара жолды жалғастырушылардың бірі – Әлихан Бөкейхан болды.

Әлиханның өзінен соңғы ұрпаққа қалдырған әдеби мұрасының ең көлемдісі – көркем аударма еді.

Әлихан Бөкейханның аударма тақырыптарын (К.К.Алпысбаев, Ғ.Қ.Қазыбек) шартты түрде үш топқа бөледі:

1. Адам психологиясы тақырыбындағы аудармалар;
2. Төңкеріс тақырыбындағы аудармалар;
3. Махаббат тақырыбындағы аудармалар.

Адам психологиясы тақырыбындағы аудармаларға «Жетпіс жеті мысалдағы» әртүрлі хайуанатқа телініп көрсетілген адамның сан мінезін айтуға болады. Сол сияқты «Хамелеон» пенденің тұрақсыз, екі жүзділігін таптыса, «Симонның әкесі», «Сұлтан Сәли» адам психологиясын дәл көрсете білген.

Төңкеріс тақырыбын «Қажымұрат» образынан көрсек, «Кавказ тұтқыны», «Тілік қия» да ғасыр басындағы төңкерістердің адамдарға әсерін бейнелейді. «Жұмбақ қыз» аудармасы арқылы тұтқын қыздың қаншалықты қиындық көрсе де ой төңкерісінен кете алмастығын әдемі берген. «Дін таласы», «От» аудармасы да төңкеріс әсерінен толқу көрген адамдардың тағдырын ашық жазады.

Махаббат тақырыбының ауқымы кең. «Қыздың сарайында» сезімнің құлағына еніп, сол жолға бәрін сарп еткен қыз бейнесі,

«Жарасын алдырған ана» мен «Жұлдыз балала» аяның балаға. Балаға анаға деген махаббаты паш етіледі. «Ақсақ кемпірде» жалған әлемнің сезімге бой алдырған кемпірдің өткен өміріне деген сүйіспеншілігі бейнеленсе, «Бір соқыр баланың сөзі» ағарту аудармасында, баланың жарық дүниеге деген махаббаты тұрақты айтылады.

Аудармаларының ішінде орыстың классик жазушылары Л.Н.Толстой, А.Н.Чехов, В.Г.Короленко, Д.Н.Мамин-Сибиряк шығармаларымен қатар, кейбір Батыс Еуропа жазушылары Г. де Мопассан шығармалары, үнді әдебиеті, Қырым халықтары әдебиеті және антика немесе ежелгі дәуір әдебиеті үлгілері кездеседі.

Оқу-ағарту мен ғылымның басқа салаларына қатынасты көлемді аудармалары тағы бар. Мысалы, Т.Тутковскийдің «Жердің қысқаша тарихы», К.Фламмарюнның «Астраномия әліп-биі», Д.Гравенна «Дүниенің құрылысы».

Әлиханның тұңғыш аудармасы 1900 жылы «Дала уалаатына» газетінде жарық көрді. Бұл Толстойдың «Сурат кафеханасы» атты әңгімесі. Мұны автор кейін қайта өңдеп, «Дін таласы» деген атпен «Қазақтың» 1913 жылғы 1,3,4 сандарында қайта жариялаған. Бұдан кейін Әлиханның аудармашылық қызметінде үзіліс туады. Оның басты екі себебі бар: бірі-«Дала уалааты» газеті 1902 жылы жабылып, қазақ тілінде мерзімді басылымның шықпай қалуы; екіншісі – 1908 жылы Самараға жер аударылуы. Әйтсе де, 1905 жылғы «Қазақ» газетінің бірнеше санында Әлиханның тоғыз аудармасы жарық көрді. Бұл жолы тәржімешінің қаламына төрт автордың туындысы ілінген. Олар – Толстойдың «Жұмыртқалай байдай» әңгімесі, А.Н.Чеховтың әйгілі «Хамелсоны», В.Г.Короленконың «Оты», Н.А.Маркестің «Қырым сөздері» жинағына алты шағын әңгіме. Осылардың кейбірі Кеңес дәуірінде өңдейіп қайта жарық көрді. Мысалы, Л.Толстойдың «Жұмыртқалай байдай» екінші рет 1925 жылы «Кавказ тұтқыны», «Жеті қарашы» сынды әңгімелерімен бірге кітап болып басылып шықты. Ал, В.Короленконың «Оты», «Жұмбақ қызбен» бірге «Түндегі от» деген атаумен шағын кітап болып шықты. Н.Маркестің «Қырым сөздерінен» алынған «Мерейдің жойылуы» деген атаумен жарияланды. Осыдан кейін тәржімеші қызметінде тағы да үзіліс. Мұны 1917-1922 жылдардағы саяси, мемлекеттік қызметінен қол үзе алмағандығымен түсіндіруге болады. Ал, өмірінің соңы «Мәскеу кезеңінде» Кіндік баспада қызмет еткен 1922-1927 жылдар - Әлиханның көркем аударма саласында атқарған қызметінің аса жемісті уақыты

В.Короленконың «Макардың түсі» атты ірі әңгімесі – Кеңестен кейін Әлихан аударған тұңғыш көркем шығарма. Ол 1923 жылы кітап болып жарық көрді. Бұдан басқа осы автордан екі шағын әңгіме «Түндегі от» пен «Жұмбақ қыз» тәржімеленген. Бұлар 1927 жылы өз алдына басылып шықты. Л.Н.Толстойдың үздік шығармаларының бірі «Қажымұратты» Әлихан 1923 жылғы аударған. Ол 1924 жылы кітап болып шықты. Әлиханның «Қырым сөздері» жинағынан қазақшалаған «Жұлдыз бала», «Қыздың сарайы», «Жын мен ақсақ» және «Тілік қыз» сынды қысқа мысал әңгімелері «Ақ жол» журналында басылған. Мысал әңгімелері - Әлиханның сүйіп аударған шығармалары. Бұған дәлел оның 1925 жылы басылып шыққан «Жетпіс жеті мысалы». Бұл жинаққа Л.Н.Толстой (16), Эзоп (45) және үндістан мысалдары (20) енген.

Л.Н.Толстой - көркемдікті қарапайымдылықтан тапқан жазушы. Оның данышпандығы да, ең алдымен «Простота – необходимое условие прекрасного», осы қарапайымдылығында.

Бірақ оның шығармаларының мазмұны, оның бейнелеп отырған тәріптері мен кейіпкерлері өмірдің нақ өзіндегідей нақтылы да айқын болғанымен, сөйлемдерінің құрылымы соншалық күрделі келеді. Оның сөйлемдері көбінесе, «котормы», «что», «потому что», «и» деген сияқты жалғаулықтар арқылы құрмаласып, ұпшаса береді. Қазақша аударғанда айрықша қиындық туғызатын да Л.Н.Толстой стилінің осы жағы. Бірақ осындай қиыншылықтарға қарамастан, өткеннің өнегесімен кейінгіге үйрету, баулу мақсатымен аудармашылық секілді қиын өнерге батыл барған.

Л.Н.Толстойдан тәржімеленген Әлиханның әңгімелері мұнымен бітпейді. Мәселен, ол ұлы жазушының «бір адамға қанша жер керек» атты әңгімесін де аударып, оны «Жаңа мектеп» журналына ұсынады. «Жаңа мектептің» бетінде ол сондай-ақ Л.Толстой, А.Чехов, В.Короленкодан басқа, Д.Н.Мамин-Сибиряқтың біріншіра туындыларын аударып жариялайды. Мысалға «Қара ханы» атты көлемді әңгімесін, «Баймақан» мен «Өзі» атты екі шығармасын 1927 жылы кітап қылып «Кіндік» баспадан шығарды. Әлиханның аудармаларының ішінен «Жаңа мектеп» журналында «Симонның әкесі», «Жарасын алдырған ана» және «Ақсақ кемпір» атты Ги де Мопассанның балаларға арнаған үш әңгімесін ерекше атап өтуге тұрады. Осы «Жаңа мектеп» бетінде жарыққа шыққан Әлихан аудармаларының барлығы дерлік жас өспірімдерге арналған.

Ал енді Әлихан қалдырған көркем аударманың көлемі жағына келетін болсақ, олардың ішінде жоғарыда айтылған мысал, шағын

әңгімелер мен көлемді повестерге дейін кездеседі. Әлиханның қазіргі аудармаларынан Л.Н.Толстойдың «Қажымұрат» повесінің орны ерекше. Бұл шығарманың таржімелеп жариялануы 20-жылдардағы қазақ әдебиеті үшін елеулі құбылыс болды. Өйткені бұған дейін қазақ әдебиетінде мұндай көлемді көркем шығарма аударылмаған. Бұны әдебиет саласындағы қызметінде көркем шығарма жазып көрмеген Әлихан үшін осындай ірі шығарманы қайымықтай аударуы – сол тұстағы қазақ әдебиеті үшін асқан ерлік болып табылады. Кейін Жүсіпбек Аймауытовтың, Мағжан Жұмабаевтың, Мұхтар Әуезовтың көлемді аудармаларға «ауыз салуына» осы Әлихан ерлігінің дем бергені сөзсіз.

Ә.Н.Бөкейхан алдына мақсат етіп алған белгілі бір шығарманы аударуға кірісерден бұрын, мейлі ол көркем шығарма болсын, не оқу-ағарту құралы немесе дүниетанымдық туынды болсын, үлкен дайындық жұмысын жүргізген. Аудару мәселесіне асқан жауапкершілікпен қараған. Бұған «Қажымұраттың» аударылуы бірден-бір дәлел. Л.Толстой аударған «Қажымұрат» повесі бастада Қажымұраттың көзі тірісінде бейнеленген суретінсіз және қаза болар алдында сүйіп тыңдаған өлеңінсіз жарық көреді. Әлихан жазушының осы «көмшілігін» сөкеріп, өлеңі мен суретін іздестіріп жүріп тауып алады. Сөйтіп, 1924 жылы жарыққа шыққан қазақ тіліндегі тұңғышадан осындай «айырмашылығымен» ерекшеленеді. Ал өлеңді қазақ тіліне аударған Әлихан үшін өзі болатын. Енді ол аударған Қажымұрат өлеңінің екі шумағын келтірейік:

Қабірім ғана кепкенде,
Көзден таса кеткенде,
Ұмыттар мені пішем де
Жас шөп мені басқанда
Көзден таса қалғанда,
Ұмыттар мені әкем де ...

Ә.Н.Бөкейханның барлық аудармаларымен таныса келіп, оның автордың ой желісін, бастапқы мағынасын, негізгі идеясын сақтай отырып, еркін аударатыны байқалады. Шығармаларда жиі ұшырасатын қазақта баламасы жоқ жер-су аттары, кісі есімдері немесе тағы басқа атауларды ол өз еркінше, өзінің мол біліміне сүйеніп отырып қазақшалаған.

М.Әуезов: «...аударма саласындағы көптеген міндеттер нақтылы түрде, түп нұсқаның түрлі қасиеттерін толық беру үшін аудармашы қолданған құрал-тәсілдерді зерттеумен анықталады, ол қасиеттерге: интонация, ырғақ, образдылық секілді элементтер жатады және бұған ұлттық форманың әрқилы өзгешеліктері, тарихи сипаттары да келіп

... Аударылатын шығарманың осы көрсетілген қасиеттері алуан тәріз болып келеді де аударуға онай ырғақ та бере қоймайды, түп нұсқаның сөз образдылық тәсілінің өзгешелігіне байланысты: бұл аудармашыдан сол қиын жағдайларға төтеп бердік творчестволық зор шығармашылық талап етеді»[1] десе, Ә.Сатыбалдиев: «Аудармашыға шығарманың ең бірінші талап: ол екі тілді де барынша жақсы білуге тиіс. Осының үстіне, өзі тіл сырын, сөз мәнін, көркемдіктің қадірін білетін, әсерге суреткерше қарап, әрбір көрініс пен құбылысты көркем образдылық тұрғысынан ұғына алатын қиялы үпкір, ойы терең, жаңы әрекет те сезімтал, ақындық-жазушылық дарының иесі болу керек»[2]. - дейді. Міне, осындай қасиеттер көркем аудармашы - Әлихан Бөкейханның бойынан табылады.

«Әдебиетіміз бен әдеби тіліміздің әлі кемеліне келіп болмаған екенде аудармашылардың қай-қайсысы болса да тұңғысқанын естілінен тәрі шығарманың жалпы сарынын, сюжеттік желісін, оқиғаның даму мақсатымен көбірек шұғылданып, көркемдік қастенің кейбір бояуларын естірт қана сүйкеп өтіп жүре беретін сияқты»;

«... күрделі сөйлемге келгенде аудармашы сөзді өзінше құрады да, көп жерін ықшамдап, қысқартып, автордың айтпақ болған ойып өз сөзімен төтелеп айттып жібереді. Бұл әдіс сол кездегі аудармашылардың көпшілігіне тән» (Ә.Сатыбалдиев).

Жоғарыда аталған сын-пікірлер Әлиханға да қатысты. Мысалы: «Сурат кофейнасында» сөйлем еркін құрылады, автор бір сөйлеммен бірнеше сөйлем жасаса, кейде керісінше бірнеше сөйлемді бір сөйлемге ұштастырып жібереді.

Ә.Бөкейхан аудармасындағы ерекшелік – аударманы тек аудару үшін ғана емес, өзінің көкейтесті арманын, бойынкернеп, жүрегің тулатқан сезімдерін аударма арқылы жеткізу.

Ол аударманы көңілінің қалауымен, толғайтын ойының, сезімінің, алдына қойған мақсатының үндестігіне қарай таңдаған.

Әлихан Бөкейхан аудармалары мінсіз деуге болмайды, бірақ өз заманының деңгейімен қарағанда Әлихан өзінің аудармашылық дәстүрін, шеберлігін қалыптастырған аудармашы деп танымыз.

Өр ұлттың тағдырында қайталанбайтын тұлғалар болады. Қазақ халқының әрбір асыл ойлы азаматының жүрегінде мәңгілікке сақталуға тиісті сондай қасиетті бейнелені бірі - Әлихан Бөкейхан.

Әлихан — өз заманынан озық тұрған тұлға. Оның әдеби мұрасы, шығармашылық тәлімі бүгінгі де, келер ұрпаққа да қызмет етері шындық. Халқымыздың рухани болмысында Әлиханшын тұлғасы әлі де

толық анықталмаған. Данышпандар — сарқымас қазына. Ал қазынаның қадір-қасиетін әр ұрпақ өзі өмір сүріп отырған заманнан бейгінен анықтамақ.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. М.Әуезов. Көркем аударманың кейбір теориялық мәселелері. Толық шығармалар жинағы. 14 том, 301-б.
2. Ә.Сәрсенбаев. Рухани қазына. 34-б.
3. Қ.Қ.Алпынбаев, Г.Қ.Қазыбек «Қазақ аудармасының теориясы мен тәжірибесі» Алматы 2001ж.
4. Әлихан Бөкейхан. Таңдамалы. «Қазақ энциклопедиясы» Баспа релакциясы. Алматы 1995ж.
5. Г.Гачечиладзе. Художественный перевод и литературные взаимосвязи. Советский писатель. Москва. 1972г.
6. С.Жүсіп «Әлихан Бөкейханов - әдебиеттанушы» ҚҒА хабарлары. Тіл әдебиет сериясы. 1992ж. №5
7. Р.Нұрғалиев Ә.Бөкейхановтың шығармашылық мұрасы. «Ақиқат» 1994ж. №11
8. Ә.Сатыбалдиев. Рухани қазына. Алматы. «Жазушы», 1987ж.
9. Н.Сағындықова. Основы художественного перевода. Алматы. «Санат», 1996г.

Резюме

В статье обсуждается роль художественных переводов А.Букейханова.

Summary

This article is about belles-lettres translation of Alikhan Bukeikhanov.

ҚАЛИХАН АЛТЫНБАЕВТЫҢ АБАЙТАНУҒА ҚОСҚАН ҮЛЕСІ

Төлебаева Қ.
М.О.Әуезов атындағы
Семей университеті

Абайды тану — жалпы қазақ мәдениетін тану. Абайды зерттеп білу көптеген ғалымдарымыздың басты мақсаты. Сондай мақсатпен «Абай» деп шыққан суырып салма ақынның, айтыс майталманы, Семей өңірінің әдеби ортасы тұрсында тиянақты зерттеулер жүргізген зерттеуші, халықтың асыл мұраларын жинаушы, шежіреші — Қ.Алтынбаевтың да орны ерекше. Ол кісінің Абайтануға қосқан

«Абайтану аясы кеңі түссе», «Ербол Көмекбайұлы», «Зере сөзі». «Айттым сәлем, Қаламқас!» атты макалаларынан көреміз.

Шын асыл, айнымас адал достық — Абай поэзиясының арманды бір парасы. Отыз жетінші кара сөзінде Абай: «Мен дос көлеңке, басыңды күн шалса, қашып құтыла алмайсың, басыңды бұлт шалса, іздеп таба алмайсың» — деп достық ұғымның қалай кеңейте түседі.

Қай халықта болмасын «достық» ұлы ұғым. Өткен ғасырда еуропа мәдениетіне мықтап енген «ұлы адамдар өмірінен» атты естелік кітапты парақтап ашсақ тарихтағы небір елдің ардақтысы мен шешендері сөз бола қалғанда міндетті түрде олардың жан-жақты адал достары, олардың адамгершілік істері қоса суреттеліп отырылады. «Адамның шын досы — айнаға қарағандағы шын көз» деген екен көне грек ойшыларының бірі. Бұл қазақтың: «Сенің кім екенінді айтайын, алдымен досыңды көрсет» деген мәтеліне ұқсайды. Абай:

Қажымас дос халықта жоқ,

Айнымас серт қайда бар?

Алла көрген артта жоқ.

Мысқыл, өсек, айла бар, — деп шын достықтың

қолға түсе бермейтін асыл қасиет екенін, достықты арзандатқан тұта адамның өзі де арзандайтынын ескертіп, сактандыра сөйлеген ғой, міне, осы айтылған достық Абайда да болыпты. Қ.Алтынбаев «Ербол Көмекбайұлы» деген макаласында осы мәселеге тоқталып, талай сырларды ашады.

Көне көз қариялардың естелігіне қарағанда ақынның өз ортасында, өз маңайында топталған дос — жолдастары аз болмаған. Әсіресе, Абайдың жастық, жігіттік шағында дос тұтқан адамдары, өз замандастары соншалықты мол екенін дәлелдейтін мұрағат құжаттары да баршылық. Әсіресе, М.Әуезовтің «Абай жолы» эпопеясының бірінші кітабынан бастап, соңғы төртінші кітабының ақырғы тарауларына дейін үнемі суреттеліп, көрсетіліп отыратын Абайдың жас шағынан, өмірінің соңғы деміне дейін айнымас дос болған Ербол Көмекбайұлының орны ерекше. Жас Абайдың тұңғыш махаббатының куәсі болған жылы жүректі, бауырмал, сүйкімді Ербол, алғаш бетте Абай — Тоғжан арасындағы нәзік байланыстың дәнекері, жалғастырушы көпірі болса, кейіннен жігіт ағасы жасындағы кемелдене бастаған ақынның сенімді серігі, ақылшы, адал достарының біріне айналады. Абай мен Ерболдың тұңғыш

Сұлтанова Б.М. Ерік пен елдіктің драмадағы көрінісі	151
Dadaeva G. Transnational influences on formation of nation-state (case of Kazakhstan)	197
Сәенов С.Б. Мұрын жырау репертурындағы "Шынтас ұлы Төре" жыры	203
Балтабаева Г.С. Ұлттық танымдағы міндету болмысы	210
Әбілқұлова Р.М. Шешендік өнердің зерттелу жайы	216
Ержанова С.Б. Қазақ поэзиясындағы көркемдік ізденістер	221
Орпа Г. Кеңес әдебиетінің дәуірлеу мәселелері	225
Аллысбаева Қ.Б. Құламерген жырының көпнұсқалық сипаты	233
Өміржанова Ж.Т. М.Байғұттың "Таудағы аңдыз" повесіндегі адамгершілік тақырыбы	236
Мұқажанова Р.М. М.О.Әуезовтің "Бәйбіше тоқал", "Ел ағасы" пьесаларындағы стильдік ерекшеліктер	239
Yusuif YAULACI The changes in the meaning of "Homeland" and its synonyms under the influence of globalization	246
Жүсіпов Б. Жыр үйрену кезеңі және эпикалық орта	253
Оспанқарыұлы Ә. Қытайдағы қазақ әдеби сыны	258
Әбдіқалық К.С. «Дауа уаляты газетіндегі» әдебиет мәселелері туралы	262
Бірәлі Г.А. Т.Ахтанов романдарындағы ішкі монологтың берілу тәсілдері	267
Жанұзақова Қ.Т. 1970-90 жылдардағы қазақ прозасындағы романтизм	274
Құсайынова М.Ә. Е.Бекмаханов зерттеулерінде ауызша әдебиет үлгілерінің дереккөз ретінде қолданылуының ерекшеліктері	279
Бегманова Б.С. М.Мақатаев поэзиясында соғыс оқиғаларының бейнеленуі	285
Мухияева Г.С. Қазақ әдебиетіндегі "мәрсия" дәстүрінің көріністері	290
Сахитжанова З. «Көрұтлы» жырының тарихилығы туралы	295
Дауітұлы Т. Жаңылтпаштың жасалу жолдары мен тәсілдері	299
Әбдіразақов Қ. «Ер Қосай» жырының тарихилығы	304
Еранияева Ә.Ш. О.Бөкей шығармаларындағы жатысу сарығы туралы	308
Көшекбаева А.А. «Қозы Көрпеш — Баян Сұлу» эпосындағы ат бейнесі	311
Қалыбекова К.С. Әдеби сының заңдылықтары	318
Бейсеева Н.Ә. XX ғасырдың 20-30 жылдарындағы тарихи-әдеби	

процесс және балалар әдебиеті	326
Юсуп П.К. А.Байтұрсынұлының «Әдебиет танытқышы» еңбегіндегі арнау өлеңдерінің жүзіненуі	331
Арықсарқаны Е. Монғолиядағы қазақ поэзиясы	335
Aziz ÖZDEMİR Kazak hikâyelerinin türkçeye aktarılmasında karşılaşılan sorunlar	340
Көпбосымов М.А. Әдеби аударманың әлеуметтік сипаты	352
Алиева С.А. Д.Исабеков еңбегілеріндегі тенеу түрлері	355
Қалиев С.А. Ақын өлеңдерінің сыры	360
Нұрақыш Н.А. Қазақ эпосындағы дәстүр жалғастығы	365
Танжарықова А.В. Д.Исабеков шығармаларындағы ишарат мәселесі	370
Сарбасов Б.С. «Оғыз қаған» эпосының зерттелу тарихы	373
Мамиева Б.О. Асан қайғы туралы аңыздардағы тұмырнамалық тұтастану құбылысы	379
Панзабек Б. Марат Қабанбай әдеби-публицистикасындағы мазмұн мен пішін мәселелері	386
Сейсенбиева Э.С. Драма жанры және Ф.Мүсрепов шығармашылығы	390
Уалиева Ә.К. Тұрсынхан Әбдірахманова еңбектеріндегі әдебиеттану мәселелері және дәстүр тұтастығы	396
Жүсіпова Г.Ж. Қазақтың көне эпосының жанрлық ерекшелігі	387
Молдахметова З.Н. «Ақ боз атты ару» романындағы Шокан бейнесі	402
Өтен А.Ж. Кенен Әзірбаев шығармаларындағы бейнелеу тәсілдері	409
Оспанова Г.Т. Әлихан Бөкейханов — аудармашы	418
Төлебаева Қ. Қалихан Алтынбаевтың абайтануға қосқан үлесі	424
Бектурғанова Ш. Кенен Әзірбаев әдеби мұрасының зерттелу жайы	428
Сүйіндікова С. Ахметжан ақынның өмірі мен шығармашылығы	433
Бядашова Ш.О. "Қозы Көрпеш — Баян Сұлу" жыры - түркі халықтарына ортақ мұра	438
Әкімбаева И.А. Қазақ поэзиясындағы түркілік мотивтер	441
Армия Е. Табилан Мұстафині нақыл сөздерінің мәні	446
Көкенова А. «Абайдың жұмбағы» романының көркемдік-эстетикалық ерекшелігі	450
Тікесбаева Г. Халық өлеңдерінің көркемдік ерекшелігі	454
Нұрақыш С. Қазақтың бата сөздерінің тәрбиелік мәні	458
Бокаева А.Т. Поэтикалық сөздің экспрессивтісі — образ — символ	